

ORTAOKUL ÖĞRENCİ VELİLERİNİN DİJİTAL EBEVEYNLİĞE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

SECONDARY SCHOOL PARENTS' OPINIONS ON DIGITAL PARENTING

Emine Kübra PULLU

Doç. Dr., Çocuk Bakımı ve Gençlik
Hizmetleri Bölümü, Çemişgezek MYO,
Munzur Üniversitesi,
Tunceli/Türkiye.
Assoc. Prof. Dr., Department of Child
Care and Youth Services,
Çemişgezek Vocational School,
Munzur University,
Tunceli/Türkiye.
ekubrafidan@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-9324- 0403

Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ

Prof. Dr., Eğitim Bilimleri Bölümü,
Eğitim Fakültesi, Fırat Üniversitesi,
Elazığ/Türkiye.
Prof. Dr., Department of Educational
Science, Faculty of Education, Fırat
University,
Elazığ/Türkiye.
nurigomleksiz@yahoo.com
ORCID ID: 0000-0002-8268-0163

Makale bilgisi | Article Information

DOI: 10.47994/usbad.1331473

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 22.07.2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 29.08.2023

Yayın Tarihi / Date Published: 20.08.2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Ağustos / August

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Pullu, E. K., & Gömleksiz, M. N.
(2023). Ortaokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynliğe İlişkin Görüşleri.
USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi 5(12), 426-441.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>
mail: usbaddergi@gmail.com

Öz: Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrenci velilerinin dijital ebeveynliğe yönelik görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenen araştırmanın çalışma grubunda çocukları Elazığ merkezde ilköğretim ikinci kademedeki öğrenim gören 20 ebeveyn yer almaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen ve 10 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu ile toplanmıştır. Ebeveynleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemine göre çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda velilerin dijital ebeveynliğe görüşlerine yönelik 7 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar: 'Dijital teknolojilerin kullanım amaçları ve sıklıkları', 'Çocuklar ve video izleme uygulamaları', 'Çocuklar ve dijital oyunlar', 'Çocuklar ve online alışveriş', 'Çocuklar ve sosyal medya uygulamaları', 'Dijital teknolojilerin eğitsel kullanımı' ve 'Çocuklar ve dijital teknolojilerin güvenli kullanımı' şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ebeveynlik, İlköğretim İkinci Kademe, Nitel Araştırma

Abstract: The purpose of this research is to determine the views of secondary school students' parents on digital parenting. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the research. The study group of the study, which was determined by the easily accessible situation sampling, included 20 parents whose children were studying at the second level of primary education in the center of Elazığ. The data of the study were collected with a semi-structured interview form consisting of 10 questions developed by the researchers. The data obtained from the interviews with their parents were analyzed according to the content analysis method. As a result of the research, 7 themes emerged regarding parents' views on digital parenting. These themes are: 'Aims and frequency of use of digital technologies', 'Children and video watching applications', 'Children and digital games', 'Children and online shopping', 'Children and social media applications', 'Educational use of digital technologies' and 'Children and safe use of digital technologies'.

Key Words: Digital Parenting, Primary School Second Grade, Qualitative Research

GİRİŞ

Günlük hayat üzerinde direkt etkisi olan dijital teknolojiler beraberinde ebeveynlerin temel sorumluluğu olan çocuk yetiştirme işini karmaşık bir hale getirmiştir. Çünkü dijital teknolojiler hem öğrenme fırsatları sunarken hem de dijital riskleri beraberinde getirmektedir. Çocuklarının dijital yaşamları üzerinde temel bir etkiye sahip olan bu olumlu ve olumsuz etki arasında kalmaktadırlar (İnan-Kaya vd., 2018). Ebeveynler, enerjilerini çocuklarını güvende tutmaya odaklanmaktadır. Modern dünyada ebeveynler çocuklarını çevrimiçi ortamda da güvende tutmak istemektedirler (Rode, 2009: 244).

Çocukların ve gençlerin karşılaştıkları en önemli çevrimiçi riskler: çevrimiçi olmadığına hayal kırıklığına uğramak, çevrimiçi uzun saatler geçirerek arkadaşları, aileyi ve okuldaki çalışmalarını ihmal etmek, internet üzerinden yeni arkadaşlar aramak ve herhangi bir amaç veya amaç olmadan internette gezinmek şeklindedir (İnan-Kaya, Mutlu-Bayraktar ve Yılmaz, 2018). Dijital medyanın ailelerin ve toplumun günlük yaşamlarında giderek artan varlığı beraberinde çocuk gelişimini de etkileme potansiyeline sahiptir. Ebeveynlerin tutumları, inançları, rol model ve ebeveynlik tarzları çocuklarının dijital teknolojileri kullanımını etkilemektedir. Literatürde dört temel dijital ebeveynlik stilinden bahsedilmektedir.

Bunlar: yetkili, izin verici, bırakınız yapsınlar ve otoriter ebeveynlerdir. Yetkili ebeveynler hem çocuğun fikirlerine saygı duyarlar hem de net sınırlar koyarlar. Çocukları ile çift yönlü iletişim kurarlar ve bağımsızlığı teşvik ederler. İzin verici ebeveynler az sayıda kural veya sınır koyarlar ve yüksek olgunluk beklentileri yoktur. Çocuklarıyla yüzleşmekten kaçınırlar ve nadiren rehberlik ederler. Bırakınız yapsınlar tarzına sahip ebeveynler kural koymazlar, rehberlik ve disiplin sağlamazlar. Otoriter ebeveynlerin ise yüksek olgunluk talepleri vardır, katıdırlar, itaat beklerler ve güç iddia ederler. Beklentilerini emirlerle ifade ederler ve çocuklarına bu kuralların gerekçesini açıklamazlar (Konok vd., 2020: 92-93).

Dijital teknolojilerin hızla yayılması ile birlikte ailelerin dijital ebeveynlik konusundaki endişeleri de artmıştır (Modecki vd., 2022: 1673). Ebeveynlerin sahip olduğu dijital ebeveynlik stilleri çocuklarının dijital dünyada güvende tutma önlem ve çabalarını etkilemektedir. Uzak durmanın mümkün olmadığı hayatın her aşamasında var olan dijital dünyada çocukları korumak ve doğru yönlendirmek adına yaptıkları uygulamalara ilişkin ailelerin görüşlerini belirlemek önemlidir. Bu nedenle bu araştırmada ortaokul öğrenci velilerinin dijital ebeveynliğe ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Deseni

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Olayları, durumları, deneyimleri ve kavramları inceleyerek açıklamak için kullanılan olgu bilim deseni; farkında olunan ancak derinlemesine bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78; Sönmez ve Alacapınar, 2014: 88). Olgu biliminde fenomene ilişkin deneyimler sorgulanarak deneyimin özüne ulaşılmaya çalışılır (Ersoy, 2016 :56).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenmiştir. Gönüllülük esasıyla araştırmacının kolaylıkla ulaşabileceği kişiler çalışma grubunda yer alır (Gliner vd., 2015: 125). Bu doğrultuda çocukları Elazığ merkezde ilköğretim ikinci kademedeki öğrenim gören 20 ebeveyn araştırmaya dâhil edilmiştir. Çalışma grubuna ilişkin özellikler Tablo 1’de yer almaktadır:

Tablo 1. Çalışma grubuna ilişkin bilgiler

Cinsiyet	Kadın	14
	Erkek	6
Yaş	30 ile 40 arası	10
	41 ile 50 arası	10
Eğitim Durumu	Ortaokul	1
	Lise	1
	Ön lisans	1

	Lisans	12
	Lisans üstü	5
	Öğretmen	10
	Akademisyen	3
Meslek	Ev hanımı	4
	Esnaf	2
	Sigortacı	1
Toplam		20

Araştırmaya katılan ebeveynlerin 14'ü kadın ve 6'sı erkektir. Ebeveynlerin 10'u 30 ile 40 yaş aralığında, 10'u ise 41 ile 50 yaş aralığında yer almaktadır. Eğitim durumlarına bakıldığında ise ebeveynlerin 1'i ortaokul, 1'i lise, 1'i ön lisans, 12'si lisans ve 5'i ise lisansüstü eğitim düzeyindedir. Son olarak araştırmaya katılan ebeveynlerin 10'u öğretmen, 3'ü akademisyen, 4'ü ev hanımı, 2'si esnaf ve 1'i ise sigortacıdır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafında hazırlanan 10 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular hazırlanmadan önce dijital ebeveynlik ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan hem nicel hem de nitel araştırmalar ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Sorular ebeveynlerin ve çocuklarının teknoloji kullanım sıklıkları ile amaçlarını ve güvenli dijital teknoloji kullanımını sağlama yollarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Ayrıca çocukların video izleme uygulamaları, dijital oyunlar, online alışveriş yapma, sosyal medya uygulamaları ve teknolojinin eğitsel kullanımı konusunda ebeveynlerin farkındalıklarına ve aldıkları güvenlik önlemlerine yönelik sorular da yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri içerik analizi yöntemine göre analiz edilmiştir. İçerik analizi sürecinde birbirine benzeyen veriler derin bir işleme tabi tutularak belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir. Böylece veriler anlaşılır bir biçimde düzenlenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizinde öncelikle verilerin anlamı dışa aktarılır. İnsanların söyledikleri, araştırmacının gördükleri ve anladıkları birleştirilerek, indirgenir ve yorumlanır (Merriam, 2015: 167). Bu doğrultuda görüşme formu aracılığı ile toplanan veriler bilgisayar destekli nitel analiz programı aracılığı ile analiz edilmiştir ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmiştir.

Nitel araştırmalarda geçerliğin ve güvenilirliğin sağlanması önemlidir. Geçerlik için katılımcıların kendilerini rahat hissetmeleri ve aktif katılımları sağlanmalıdır. Araştırmacı tarafsız davranarak ön yargılarından uzak olmalıdır. Ayrıca sonuçlar genellenebilmelidir. Bunun için de her aşama iyi tanımlanmalıdır. Güvenirlik için ise veriler kaydedilmeli ve katılımcıların görüşlerine olduğu gibi çalışmada yer verilmelidir (Kuş, 2012: 125; Merriam, 2015: 102; Büyüköztürk vd., 2012: 245-246). Geçerliği ve güvenilirliği sağlamak için katılımcıların kendilerini rahat hissedebilecekleri bir şekilde ve gönüllülük esası ile görüşmeler yapılarak

kaydedilmiştir. Ayrıca katılımcıların görüşleri doğrudan alıntılar şeklinde makalede yer almıştır.

BULGULAR

Araştırma sonucunda ortaokul velilerinin dijital ebeveynliğe ilişkin görüşleri 7 ana tema içerisinde toplanmıştır. Bu temalar 'Dijital teknolojilerin kullanım amaçları ve sıklıkları', 'Çocuklar ve video izleme uygulamaları', 'Çocuklar ve dijital oyunlar', 'Çocuklar ve online alışveriş', 'Çocuklar ve sosyal medya uygulamaları', 'Dijital teknolojilerin eğitsel kullanımı' ve 'Çocuklar ve dijital teknolojilerin güvenli kullanımı' şeklindedir. Bu ana temalara ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

1. Dijital Teknolojilerin Kullanım Amaçları ve Sıklıkları Temasına İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Ebeveynlerin hem kendi hem de çocuklarının dijital teknolojileri kullanım amaçları ve sıklıklarına ilişkin görüşleri ebeveynler ve çocuklar şeklinde 2 alt temada toplanmıştır. Bu alt temalara ilişkin kodlamalar ve frekans bilgilerine Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. Dijital Teknolojilerin Kullanım Amaçlarına ve Sıklıklarına İlişkin Alt Temalar ve Yükleme Sayıları

Alt Temalar	f
Ebeveynler	55
Kullanım Amacı	41
• sosyal medya	9
• iletişim	7
• iş	7
• haber okuma	5
• alışveriş	3
• bilgi edinme	2
• eğlence	2
• gündemi takip etme	2
• film izleme	1
• müzik dinleme	1
• vakit geçirme	1
• video izleme	1
Kullanım Sıklığı	14
• 8-11 saat	11
• 1-2 saat	2
• 3-7 saat	1
Çocuklar	50
Kullanım Amacı	35
• oyun oynama	10
• ders	6
• video izleme	5
• araştırma yapma	4
• eğlence	4
• film izleme	2

• müzik dinleme	2
• iletişim	2
Kullanım Sıklığı	15
• 0-3 saat	8
• 8-11 saat	4
• 4-7 saat	3
Toplam	105

Dijital teknolojilerin kullanım amaçları ana temasında yer alan alt temalara ve kodlamalara ilişkin görüşler aşağıdaki verilmiştir:

'Sosyal medya ve gündeme dair haberler için günde ortalama 1.5-2 saat kadar kullanıyorum' (E-1)

'Çocuğum gün içerisinde eğitim, iletişim ve oyun oynamak için kullanıyorum.' (E-18)

'Günde 1 saat oyun ve ilgi alanlarına göre video izlemek ve araştırma yapmak için kullanıyorum.' (E-15)

'İşim dolayısı ile işyerimin sosyal medya hesabı için kullanıyorum.' (E-2)

Dijital teknolojilerin kullanım amaçlarına bakıldığında ebeveynlerin en fazla sosyal medya uygulamalarını kullandıkları görülürken çocukların ise oyun oynamak amacıyla kullandıkları görülmektedir.

2. Çocuklar ve Video İzleme Uygulamaları Temasına İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Sayfa | 431

Ebeveynlerin çocuklarının video izleme uygulamalarını güvenli kullanmaları adına yaptıkları uygulamalara ilişkin görüşleri önleme ve düzeltme şeklinde 2 alt temada toplanmıştır. Bu alt temalara ilişkin kodlamalar ve frekans bilgilerine Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. Çocuklar ve Video İzleme Uygulamalarına İlişkin Alt Temalar ve Yükleme Sayıları

Alt Temalar	f
Önleme	9
• Birlikte izleme	6
• Engelleme	3
Düzeltilme	7
• İzleme geçmişini kontrol etme	14
• Sözel uyarı-ikaz	3
Toplam	16

Çocuklar ve video izleme uygulamaları ana temasında yer alan alt temalara ve kodlamalara referans olan ebeveyn görüşleri aşağıdaki gibidir:

'İzleme geçmişlerini günlük kontrol ediyorum.'(E-3)

'Sözlü ikazlarımızı yapıyorum ama tam kontrolü sağladığımız söylenemez.' (E-6)

'Sık sık izledikleri içeriklere göz atarak güvenli şeyler izlediklerinden emin oluyorum.' (E-9)

'Genellikle izlerken yanında oluyorum.' (E-1)

'İzleme geçmişini kontrol ediyorum. Zararlı videolar varsa uyarıyorum ve yaşına uygun olmayan videoları engelliyorum.' (E-12)

Çocuklar ve video izleme uygulamalarına ilişkin olarak ebeveynlerin zararlı içerik izlenmesini engellemeye ilişkin daha fazla görüş bildirdikleri görülmektedir.

3. Çocuklar ve Dijital Oyunlar Temasına İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Ebeveynlerin çocuklarının dijital oyunları güvenli kullanmaları adına yaptıkları uygulamalara ilişkin görüşleri 7 alt temada toplanmıştır. Alt temalarda yer alan kodlamalar ve frekans bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Çocuklar ve Dijital Oyunlara İlişkin Alt Temalar ve Yükleme Sayıları

Alt Temalar	f
Kontrol ediyorum	8
• oyunları	7
• oynadıkları kişileri	1
Bilgi sahibi değilim	5
Oynamıyorlar	4
Yanında izliyorum	4
Oyunları araştırıyorum	3
Birlikte oynuyoruz	2
Oyunları siliyorum	1
Zaman kısıtlaması uyguluyorum	1
Toplam	28

Çocuklar ve dijital oyunlar ana temasında yer alan alt temalara ve kodlamalara kaynaklık eden ebeveyn görüşleri aşağıdaki yer almaktadır:

'Yüklediği ve oynadığı tüm oyunları benim yanımda oynuyor.' (E-3).

'Hayır oyunları çok kontrol edemiyorum. Sosyal medyadan oyunlar hakkında bilgi ediniyorum ona göre izin veriyorum.' (E-16).

'Çocuğumun oynadığı oyunların içeriği hakkında bilgi sahibi değilim.' (E-6).

'Ne oynadığına bakıyorum ve oyun saatlerini kısıtlıyorum.' (E-12).

'Hangi oyunları oynadığını kontrol etmeye çalışıyorum. Kimlerle oynadığını öğrenmeye çalışıyorum.' (E-4)

Ebeveynlerin çocuklar ve dijital oyunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde en fazla vurgunun çocukların oynadıkları oyunları kontrol etme alt temasına yapıldığı görülmektedir.

4. Çocuklar ve Online Alışveriş Temasına İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Ebeveynlerin çocuklarının güvenli online alışveriş yapmaları adına yaptıkları uygulamalara ilişkin görüşleri 2 alt temada toplanmıştır. Alt temalara yönelik kodlama ve frekans bilgileri Tablo 5'te yer almaktadır:

Tablo 5. Çocuklar ve Online Alışverişe İlişkin Alt Temalar ve Yükleme Sayıları

Alt Temalar	f
Hayır Yapmıyorlar	15
Evet Yapıyorlar	5
• Benim gözetimimde kendi hesabından	3
• Benim hesabımdan	2
Toplam	20

Çocuklar ve online alışveriş ana temasında yer alan alt temalara ilişkin ebeveyn görüşleri aşağıda yer almaktadır:

'Evet yapıyor. Bilgim dahilinde benim adımın kayıtlı olduğu bir siteden.' (E-1)

'Çocuğum internet üzerinden alışveriş yapıyor. Bunu daha güvenli hale getirmek için benim yanımda yapıyor.' (E-11)

'Hayır şu anda alışveriş yapmasına izin vermiyorum.' (E-20)

'Beğendikleri şeyleri bana gösteriyor ve benim hesabımdan istetiyoruz.' (E-9)

Ebeveynlerin 15 tanesi çocuklarının online alışveriş yapmadığını belirtmiştir. Online alışveriş yapanların ise ya ailelerinin hesaplarından ya da ailelerinin gözetiminde kendi hesaplarından yaptıkları ortaya çıkmıştır.

5. Çocuklar ve Sosyal Medya Uygulamaları Temasına İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Ebeveynlerin çocuklarının sosyal medya uygulamalarını güvenli kullanmaları adına yaptıkları uygulamalara ilişkin görüşleri 3 alt temada toplanmıştır. Bu alt temalarda yer alan kodlamalar ve frekans bilgileri Tablo 6'da verilmiştir:

Tablo 6. Çocuklar ve Sosyal Medya Uygulamalarına İlişkin Alt Temalar ve Yükleme Sayıları

Alt Temalar	f
Hesabı yok	15
Güvenli Kullanma	8
• Arkadaş listesini kontrol etme	2
• Yazışmaları kontrol etme	2

• Paylaşımları kontrol etme	1
• Öğüt verme	1
• Hesabı yönetme	1
• Hesabı kapatma	1
İletişim Kurma	3
• Paylaşımlarını beğenme	1
• Paylaşımlarına yorum yapma	1
• Etiketleme	1
Toplam	26

Çocuklar ve sosyal medya uygulamaları ana temasında yer alan alt temalara referans olan ebeveyn görüşleri aşağıda verilmiştir:

'Evet instagram hesabı var. Benim yanımda rahatlıkla kullanabiliyor. Yazışmalarını görmeme izin veriyor. Güvenli kullanımı için hesabında tanımadığım kişilerin olmamasını, tanımadığı kişilerle yazışmamasını öğütüyorum. Gönderilerini beğenip yorum yaparım. Eğer uygun bulmazsam fikrimi söylerim.' (E-1)

'Hayır yok erken olduğunu düşünüyorum.' (E-7)

'Evet var. Takip ettiklerini, takipçilerini ve paylaşımlarını kontrol ediyorum.' (E-2)

'Çocuğumun sosyal medya hesabı var ama ben yönetiyorum. Birlikte paylaşımlar yapıyoruz. Beni etiketliyor. Bu şekilde birlikte hareket ediyoruz.' (E-11)

'Kapattırdım. Çünkü gereksiz yazışmalar yapıyordu.' (E-14)

Ebeveynlerin 15 tanesi çocuklarının sosyal medya uygulamalarını kullanmadıklarını ifade ederken 5 tanesi de çocuklarının güvenli kullanımını sağlama ve çocukları ile sosyal medya üzerinden iletişim kurmaları ile ilgili görüşlerini belirtmişlerdir.

6. Dijital Teknolojilerin Eğitsel Kullanımı Temasına İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Ebeveynlerin çocukların dijital teknolojileri eğitsel olarak kullanımına ilişkin görüşleri 2 alt temada toplanmıştır. Bu alt temalarda yer alan kodlamalar ve frekans bilgileri Tablo 7'de yer almaktadır:

Tablo 7. Dijital Teknolojilerin Eğitsel Kullanımına İlişkin Alt Temalar ve Yükleme Sayıları

Alt Temalar	f
Kullanım Amaçları	22
• Eğitsel oyunlar oynama	5
• Ders videosu izleme	4
• Anlaşılmayan konuları çalışma	3
• Araştırma yapma	3
• Tekrar yapma	3
• Soru çözme	2

• Ödev yapma	2
Kullanımı Sağlama	9
• Yönlendirme	5
• Birlikte kullanma	2
• Rehberlik etme	2
Toplam	31

Dijital teknolojilerin eğitsel kullanımı ana temasında yer alan alt temalara kaynaklık eden ebeveyn görüşleri aşağıda verilmiştir:

'Birlikte bazı araştırmalar yapıyoruz. Ödevlerinde yardım almalarını ve merak ettikleri konuları araştırmalarını sağlıyoruz.' (E-2)

'Ona rehberlik yapmaya çalışıyorum, yönlendiriyorum.' (E-4)

'Anlamadığı bir konuda veya çözemediği bir soruda video açıp izlemesini teşvik ediyorum.' (E-5)

'Eğitici oyunlar oynaması için ve derslerine yönelik videolar izlemesi için yönlendiriyorum.' (E-20)

'Konu tekrarı videoları izlemesini tavsiye ediyorum.' (E-14)

Ebeveynlerin dijital teknolojilerin eğitsel kullanımı ile ilgili olarak görüşleri kullanım amaçları ve kullanımı sağlama şeklinde 2 alt temada toplanmıştır. Kullanım amaçları alt temasında en fazla vurgu eğitsel oyunlar ve ders videosu izleme kodlamalarına yapılırken; kullanımı sağlama alt temasında ise yönlendirmek kodlamasına yapılmıştır.

7. Çocuklar ve Dijital Teknolojilerin Güvenli Kullanımı Temasına İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Ebeveynlerin çocukların dijital teknolojileri güvenli kullanmalarına ilişkin yaptıklarına yönelik görüşleri 5 alt temada toplanmıştır. Bu alt temalarda yer alan kodlamalar ve frekans bilgileri Tablo 8'de yer almaktadır:

Tablo 8. Çocuklar ve Dijital Teknolojilerin Güvenli Kullanımına İlişkin Alt Temalar ve Yükleme Sayıları

Alt Temalar	f
Bilgilendirme yapma-konuşma	11
Kontrol etme	10
Kısıtlama	7
• İnternet	2
• Zaman	2
• Uygulama	2
• Cihaz	1
Çocuk güvenlik uygulamalarını kullanma	6
Uygunsuz içerikleri engelleme	3

Çocuklar ve dijital teknolojilerin güvenli kullanımı ana temasında yer alan alt temalara referans olan ebeveyn görüşleri aşağıda yer almaktadır:

'Bu konuda sürekli uyarıyorum, konuşma yapıyorum.' (E-14)

'Elimizden geldiğince girmiş olduğu sitelerin ve oynamış olduğu oyunların kontrolünü yapıyoruz.' (E-19)

'Uygulama kısıtlamalarını kullanıyorum.' (E-17)

'Güvenlik ayarlarından kısıtlama yapıyorum.' (E-20)

'Sürekli takip ediyorum. Telefonu kısıtlı kullanmalarını sağlamaya çalışıyorum.' (E-12)

'Güvenli internet paketi kullanıyorum.' (E-6)

Çocuklar ve dijital teknolojilerin güvenli kullanımına ilişkin olarak ebeveynler en çok bilgilendirme yapma ve kontrol etme kodlamalarına vurgu yapmışlardır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Ortaokul öğrenci velilerinin dijital ebeveynliğe ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanan araştırmada ebeveyn görüşlerine ilişkin 'Dijital teknolojilerin kullanım amaçları ve sıklıkları', 'Çocuklar ve video izleme uygulamaları', 'Çocuklar ve dijital oyunlar', 'Çocuklar ve online alışveriş', 'Çocuklar ve sosyal medya uygulamaları', 'Dijital teknolojilerin eğitsel kullanımı' ve 'Çocuklar ve dijital teknolojilerin güvenli kullanımı' şeklinde 7 farklı tema ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda ortaya çıkan ilk bulgu ebeveynlerin ve çocuklarının dijital teknolojileri kullanım amaçları ve kullanım sıklıklarına ilişkindir. Ebeveynler dijital teknolojileri sırasıyla sosyal medya uygulamalarını kullanmak, iletişim kurmak, iş, haber okuma, alışveriş yapma, bilgi edinme, eğlence, gündemi takip etme, film izleme, müzik dinleme, vakit geçirme ve video izleme amaçlarıyla kullanmaktadırlar. Çocukları ise sırasıyla oyun oynama, ders, video izleme, araştırma yapma, eğlence, film izleme, müzik dinleme ve iletişim kurma amaçlarıyla kullanmaktadırlar. Dijital teknolojilerin kullanım sıklıklarına bakıldığında hem ebeveynlerin hem de çocuklarının fazlasıyla dijital teknolojiler ile vakit geçirdikleri görülmektedir. Araştırma sonucunda ulaşılan bir diğer sonuç ise çocuklar ve video izleme uygulamalarına ilişkindir. Bazı ebeveynler çocuklarının video izleme uygulamalarında vakit geçirmesine ilişkin olarak zararlı içeriklerden korumak amacıyla videoları ya çocukları ile birlikte izlediklerini ya da zararlı içerikleri engellediklerini belirtmişlerdir. Bazı ebeveynler ise çocuklarının video izleme geçmişlerini sürekli takip ettiklerini ve olumsuz video izlenmesi durumunda çocuklarını sözel olarak ikaz ettiklerini ifade etmişlerdir. Modecki, Goldberg, Wisniewski ve Orben (2022) araştırmalarında dijital ebeveynlik ile ilgili; kısıtlama ve kural belirleme, ebeveyn gözetimi, ebeveyn iletişimi ve desteği (arabuluculuk), ebeveyn-çocuk sınır müzakeresi ile teknolojinin desteklenmesi ve takdir edilmesinin sosyal ekolojileri noktalarını vurgulamışlardır.

Ulaşılan bir başka sonuç da ebeveynler çocuklarının oynadıkları dijital oyunlara ilişkin yaptıkları uygulamalar ve aldıkları tedbirlerdir. Ebeveynler çocuklarının oynadıkları dijital oyunların içeriklerini ve kiminle oynadıklarını kontrol ettiklerini ifade etmişlerdir. Bazı ebeveynler çocuklarını oyun oynarken izlediklerini bazıları ise birlikte oynadıklarını belirtmişlerdir. Bazı ebeveynler ise dijital oyunlar hakkında bilgi sahibi olmadıkları için çocuklarının oynadıkları oyunları araştırdıklarını vurgulamışlardır. Benzer şekilde İnan-Kaya, Mutlu-Bayraktar ve Yılmaz (2018), araştırmalarında ebeveynlerin mahremiyet ihlallerinden teknoloji bağımlılığına kadar değişen riskler konusunda bilgili oldukları; kendileri ve çocukları için dijital riskler ve dijital medya karşısında ebeveynlik stratejileri hakkında daha fazla bilgi edinme istedikleri sonuçlarına ulaşmışlardır. Ayrıca dijital oyunların silinmesi ve zaman kısıtlaması uygulaması yapılması da mevcut çalışmada ulaşılan bir diğer sonuçtur. Benzer şekilde Yusuf, Witro, Diana, Santosa, Alfikri ve Jalwis (2020), araştırmalarında dijital çağda çocuklara yönelik ebeveynler için uygun olan ebeveynlik kalıbının bağlamsal ve demokratik otoriter ebeveynlik stili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu ebeveynlik tarzının, çocukların yaratıcı olmalarına ve çocuğun zihninde mevcut olanı kanalize etmek için yenilik yapmalarına izin verdiğini; aynı zamanda çocuğun ebeveynler tarafından belirlenen çizgiyi veya anlaşmayı aşması durumunda kuralları ve cezaları ebeveynlerin belirlemesini sağladığını belirtmişlerdir.

Bir başka sonuç ise çocukların online alışveriş yapma durumlarının belirlenmesidir. Bazı ebeveynler kendi gözetiminde çocuklarının kendilerine ait hesaplardan alışveriş yaptıklarını bazı ebeveynler ise çocuklarının ebeveynlerinin hesaplarını kullanmalarına izin verdiklerini belirtmişlerdir. Ortaya çıkan bir diğer sonuç ise çocuklar ve sosyal medya uygulamaları ile ilgilidir. Çocukları sosyal medya uygulamalarını kullanan ebeveynler güvenli kullanım adına çocuklarının hesaplarından arkadaş listesini, yazışmalarını ve paylaşımlarını kontrol ettiklerini, öğüt verdiklerini, hesabı kendileri yönettiklerini ve bazı durumlarda hesabı kapattırdıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca ebeveynlerin çocukları ile sosyal medya uygulamaları üzerinden paylaşımlarını beğenme ve yorum yapma ile etiketleme şeklinde iletişim kurdukları da belirlenmiştir. Benzer şekilde Huang, Li, Chen ve Straubhaar (2018), çocuk-ebeveyn etkileşiminin, dijital ebeveynlik öz-yeterliliğini güçlü bir şekilde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Güvenli kullanımı sağlanmadığı takdirde sosyal medya uygulamaları çocuklar için tehlikeli bir alan haline gelmektedir. Rode (2009) dijital ebeveynlik ile ilgili araştırmasında çocukların farkında olmadığı kimlik hırsızlığı, yabancılar tarafından taciz edilme, yanlışlıkla internette tam adını kullanma ve güvenlik yazılımlarını nasıl açacağını bilme gibi bir dizi mahremiyet ve güvenlik tehdidi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ebeveynler çocuklarının dijital teknolojileri; eğitsel oyunlar, ders videoları izleme, anlaşılmayan konuları tekrar etme, alıştırma ve tekrar yapma, soru çözme ve ödev yapma amaçlarıyla eğitsel olarak kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarını yönlendirerek, uygulamaları birlikte kullanarak ve çocuklarına rehberlik ederek dijital teknolojilerin eğitsel amaçlı kullanımını sağladıkları sonucu da elde edilmiştir. Son olarak ebeveynlerin çocuklarının dijital

teknolojileri güvenli kullanmalarını sağlamak için sırasıyla onlarla bilgilendirme konuşmaları yaptıkları, kontrol ettikleri, internet-zaman-uygulama-cihaz kısıtlamasına gittikleri, çocuk güvenlik uygulamalarını kullandıkları ve uygunsuz içerikleri engelledikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Benzer şekilde Rode (2009) dijital ebeveynlik ile ilgili araştırmasında ebeveynlerin çocukların güvenliğini sağlamak amacıyla: teknoloji kullanmadan veya kullanarak çocuklarının eylemlerini izlemek, tehdit edici olduğuna inanıldığı için belirli faaliyetlerin yazılım kullanılarak engellenmesi, çocukların eylemlerini izlemeden güvenli davranışlardan bahsederek çocukların merak etmesini ve kendi denetimlerini yapmalarını sağlamaya teşvik etmek gibi çeşitli stratejilere sahip olduklarını belirtmiştir.

KAYNAKÇA

- Büyüköztürk, S., Kılıç Çakmak, E., Akgün, O. A., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ersoy, A. F. (2016). *Fenomenoloji*. Ahmet Saban ve Ali Ersoy (Eds), Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri içinde (s.51-105). Anı Yayıncılık.
- Gliner, J. A., Morgan, G. A., & Leech, N. L. (2015). *Uygulamada Araştırma Yöntemleri: Desen ve Analizi Bütünleştiren Yaklaşım*. (Çev.). Selahattin Turan. Ankara: Nobel Yayıncılık (Orijinal eserin yayın tarihi, 2009).
- Huang, G., Li, X., Chen, W., & Straubhaar, J. D. (2018). Fall-Behind Parents? The Influential Factors on Digital Parenting Self-Efficacy in Disadvantaged Communities. *American Behavioral Scientist* 62(9), 1186-1206.
- İnan-Kaya, G., Mutlu-Bayraktar, D., & Yılmaz, Ö. (2018). Digital Parenting: Perceptions on Digital Risks. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi* 8(1), 131-157.
- Konok, V., Bunford, N., & Mikloosi, A. (2020) Associations between Child Mobile Use and Digital Parenting Style in Hungarian families. *Journal of Children and Media* 14(1), 91-109.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. (Çev.). Selahattin Turan. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Modecki, K. L., Goldberg, R. E., Wisniewski, P., & Orben, A. (2022). What Is Digital Parenting? A Systematic Review of Past Measurement and Blueprint for the Future. *Perspectives on Psychological Science* 17(6), 1673–1691.
- Rode, J. A. (2009). *Digital Parenting: Designing Children's Safety*. People and Computers XXIII Celebrating People and Technology (HCI), 1 - 5 September 2009.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2014). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Genişletilmiş 3. baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Genişletilmiş 9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yusuf, M., Witro, D., Diana, R., Santosa, T. A., Alfikri, A., & A., Jalwis. (2020). Digital Parenting to Children Using The Internet. *Pedagogik Journal of Islamic Elementary School* 3(1), 1–14.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET: Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrenci velilerinin dijital ebeveynliğe yönelik görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenmiştir. Gönüllülük esasına göre çocukları Elazığ

merkezde ilköğretim ikinci kademedeki öğrenim gören 20 ebeveyn araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin 14'ü kadın ve 6'sı erkektir. Ebeveynlerin 10 tanesi 30 ile 40 yaş aralığında, 10 tanesi ise 41 ile 50 yaş aralığında yer almaktadır. Eğitim durumlarına bakıldığında ise 1 ebeveyn ortaokul, 1 ebeveyn lise, 1 ebeveyn ön lisans, 12 ebeveyn lisans ve 5 ebeveyn ise lisansüstü eğitim düzeyindedir. Son olarak araştırmaya katılan 10 ebeveyn öğretmen, 3 ebeveyn akademisyen, 4 ebeveyn ev hanımı, 2 ebeveyn esnaf ve 1 ebeveyn ise sigortacıdır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan 10 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular: ebeveynlerin ve çocuklarının teknoloji kullanım sıklıkları ile amaçlarını ve güvenli dijital teknoloji kullanımını sağlama yollarını, çocukların video izleme uygulamaları, dijital oyunlar, online alışveriş yapma, sosyal medya uygulamaları ve teknolojinin eğitsel kullanımı konusunda ebeveynlerin farkındalıklarını ve aldıkları güvenlik önlemlerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Görüşme formu aracılığı ile toplanan veriler bilgisayar destekli nitel analiz programı aracılığı ile analiz edilmiştir ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmiştir. Geçerliliği ve güvenilirliği sağlamak için katılımcıların kendilerini rahat hissedebilecekleri bir şekilde ve gönüllülük esası ile görüşmeler yapılarak kaydedilmiştir. Ayrıca katılımcıların görüşleri doğrudan alıntılar şeklinde makalede yer almıştır. Araştırma sonucunda ortaokul velilerinin dijital ebeveynliğe ilişkin görüşleri 7 ana tema içerisinde toplanmıştır. Bu temalar 'Dijital teknolojilerin kullanım amaçları ve sıklıkları', 'Çocuklar ve video izleme uygulamaları', 'Çocuklar ve dijital oyunlar', 'Çocuklar ve online alışveriş', 'Çocuklar ve sosyal medya uygulamaları', 'Dijital teknolojilerin eğitsel kullanımı' ve 'Çocuklar ve dijital teknolojilerin güvenli kullanımı' şeklindedir. Dijital teknolojilerin kullanım amaçları ve sıklıkları alt temasına bakıldığında: ebeveynler dijital teknolojileri sırasıyla sosyal medya uygulamalarını kullanmak, iletişim kurmak, iş, haber okuma, alışveriş yapma, bilgi edinme, eğlence, gündemi takip etme, film izleme, müzik dinleme, vakit geçirme ve video izleme amaçlarıyla kullanmaktadırlar. Çocukları ise sırasıyla oyun oynama, ders, video izleme, araştırma yapma, eğlence, film izleme, müzik dinleme ve iletişim kurma amaçlarıyla kullanmaktadırlar. Hem ebeveynlerin hem de çocuklarının fazlasıyla dijital teknolojiler ile vakit geçirdikleri belirlenmiştir. Çocuklar ve video izleme uygulamaları alt temasına bakıldığında: ebeveynler çocuklarının video izleme uygulamalarında vakit geçirmesine ilişkin olarak zararlı içeriklerden korumak amacıyla videoları çocukları ile birlikte izlediklerini, zararlı içerikleri engellediklerini, çocuklarının video izleme geçmişlerini sürekli takip ettiklerini ve olumsuz video izlenmesi durumunda çocuklarını sözel olarak ikaz ettiklerini ifade etmişlerdir. Çocuklar ve dijital oyunlar alt temasına bakıldığında: Ebeveynler çocuklarının oynadıkları dijital oyunların içeriklerini ve kiminle oynadıklarını kontrol ettiklerini, çocuklarını oyun oynarken izlediklerini, birlikte oynadıklarını, dijital oyunlar hakkında bilgi sahibi olmadıkları için çocuklarının oynadıkları oyunları araştırdıklarını, dijital oyunları sildiklerini ve zaman kısıtlaması uygulaması yaptıklarını belirtmişlerdir. Çocuklar ve online alışveriş alt temasına bakıldığında: ebeveynler kendi gözetiminde çocuklarının kendilerine ait hesaplardan alışveriş yaptıklarını ya da çocuklarının ebeveynlerinin hesaplarını kullanmalarına izin verdiklerini belirtmişlerdir. Çocuklar ve sosyal medya uygulamaları alt temasına bakıldığında: ebeveynler çocuklarının hesaplarından arkadaş listesini, yazışmalarını ve paylaşımlarını kontrol ettiklerini, öğüt verdiklerini, hesabı kendileri yönettiklerini, bazı durumlarda hesabı kapattırdıklarını, çocukları ile sosyal medya uygulamaları üzerinden paylaşımlarını beğenme ve yorum yapma ile etiketleme şeklinde iletişim kurduklarını belirlenmiştir. Dijital teknolojilerin eğitsel kullanımı alt temasına bakıldığında: ebeveynler eğitsel oyunlar, ders videoları izleme, anlaşılmayan konuları tekrar etme, alıştırmaya ve tekrar yapma, soru çözme ve ödev yapma amaçlarıyla eğitsel olarak çocuklarının

kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarını yönlendirerek, uygulamaları birlikte kullanarak ve çocuklarına rehberlik ederek dijital teknolojilerin eğitsel amaçlı kullanımını sağladıkları sonucu da elde edilmiştir. Son olarak çocuklar ve dijital teknolojilerin güvenli kullanımı alt temasına bakıldığında: ebeveynler çocuklarının dijital teknolojileri güvenli kullanmalarını sağlamak için bilgilendirme konuşmaları yaptıkları, kontrol ettikleri, internet-zaman-uygulama-cihaz kısıtlamasına gittikleri, çocuk güvenlik uygulamalarını kullandıkları ve uygunsuz içerikleri engellediklerini belirtmişlerdir.

EXTENDED ABSTRACT: The purpose of this research is to determine the views of secondary school students' parents on digital parenting. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the research. The study group of the research was determined by easily accessible case sampling. On a voluntary basis, 20 parents whose children are studying at the second level of primary education in the center of Elazig were included in the study. Of the parents participating in the study, 14 were female and 6 were male. Ten of the parents are between the ages of 30 and 40, and 10 of them are between the ages of 41 and 50. Looking at their educational status, 1 parent is at secondary school, 1 parent is at high school, 1 parent is at associate degree, 12 parents is at undergraduate level, and 5 parents are at graduate education level. Finally, 10 parents participating in the research are teachers, 3 parents are academicians, 4 parents are housewives, 2 parents are tradesmen and 1 parent is insurance. The data of the study were collected through a semi-structured interview form consisting of 10 questions prepared by the researchers. The questions in the interview form aim to reveal the frequency of use of technology by parents and their children, their purposes and ways of ensuring safe digital technology use, parents' awareness of children's video watching applications, digital games, online shopping, social media applications and educational use of technology, and the safety precautions they take. The data collected through the interview form were analyzed through a computer-aided qualitative analysis program and were brought together within the framework of themes. In order to ensure validity and reliability, it was recorded in a way that the participants felt comfortable and by making interviews on a voluntary basis. In addition, the views of the participants were included in the article in the form of direct quotations. As a result of the research, the views of secondary school parents on digital parenting were gathered under 7 main themes. These themes are 'The purpose and frequency of use of digital technologies', 'Children and video watching applications', 'Children and digital games', 'Children and online shopping', 'Children and social media applications', 'Educational use of digital technologies' and 'Children and safe use of digital technologies'. Looking at the sub-theme of usage purposes and frequencies of digital technologies: Parents use digital technologies for the purposes of using social media applications, communicating, working, reading news, shopping, obtaining information, entertainment, following the agenda, watching movies, listening to music, spending time and watching videos, respectively. They use children for the purposes of playing games, lessons, watching videos, doing research, entertainment, watching movies, listening to music and communicating, respectively. It has been determined that both parents and their children spend a lot of time with digital technologies. Looking at the sub-theme of children and video watching applications: Parents stated that they watch videos with their children in order to protect their children from harmful content regarding their children's spending time in video watching applications, they prevent harmful content, they constantly monitor their children's video watching history, and they verbally warn their children in case of negative video viewing. Looking at the sub-theme of children and digital games: Parents stated that they control the content of the digital games their children play and with whom they play, they watch their children while they play, they play together,

they research the games their children play because they do not know about digital games, they delete digital games, and they apply time restrictions. Looking at the sub-theme of children and online shopping: parents stated that their children shop from their own accounts or allow their children to use their parents' accounts under their own supervision. When we look at the sub-theme of children and social media applications: it has been determined that parents control their children's friends list, correspondence and shares from their accounts, give advice, manage the account themselves, in some cases have the account closed, and communicate with their children by liking and commenting on their shares via social media applications. Looking at the educational use of digital technologies sub-theme: Parents stated that their children use educational games, watching lesson videos, repeating incomprehensible topics, practicing and repetition, solving questions and doing homework. In addition, it was concluded that parents provided the educational use of digital technologies by guiding their children, using the applications together and guiding their children. Finally, when looking at the sub-theme of children and safe use of digital technologies: parents stated that they made information speeches, checked, restricted internet-time-application-device, used child safety applications and blocked inappropriate content in order to ensure their children's safe use of digital technologies.